

leletanyag nem jelentkezett. Az itt elhelyezkedő hétvégi kertek egy része kerítéssel védett, a kerítetlen telkek területén recens szórvány hulladékon kívül más nem került elő.

TAKÁCS KÁROLY

105. Győr-Gyirmót, Csordanyom (Gerle utca) (KÖH 21445)

(Győr-Moson-Sopron megye) V

2011. október 14–21. között elvégeztük az új utca nyitását célzó beruházáshoz kapcsolódó megelőző régészeti feltárást. A beruházási területen húzódik a „Csordanyom” nevű nyilvántartott lelőhely. A feltárással kijelölt nyomvonalban 24 régészeti jelenséget figyeltünk meg és dokumentáltunk, melyek az előkerült jellegzetes kerámiatöredékek alapján a kora vaskor időszakára keltezhetőek. Többségük agyagkitermelő, ill. hulladékgyűjtőként funkcionálhatott, ám jelentkezett egy mélyebb, kútként azonosítható objektum is, valamint 3, nagy valószínűséggel összefüggésben álló oszlophely, utóbbiak egy vonalban helyezkedtek el a feltárási terület DK-i szélénél. A 2. sz. gödör betöltését több, nagyobb méretű, urna alakú edény díszített felületű töredékei töltötték ki, melyek szinte szabályosan egymásra lapolva helyezkedtek el benne. Rajtuk kívül még egy feltűnően magasan jelentkezett, fiatalon elhunyt ember gyenge megtartású, erősen hiányos, az előzetes mezőgazdasági művelés és a gépi földmunka következtében bolygatott csontvázat találtuk meg, melléklete – valószínűleg a körülményekből adódóan sem – volt.

A szórtan, ill. kisebb csoportokban elhelyezkedő objektumok egy laza szerkezetű megtelepedési helyre utalnak, mely nagy valószínűséggel É-i és D-i irányban is továbbterjed.

POLGÁR PÉTER

106. Győr-Győrsziget, új Mosoni-Duna-híd (Jedlik híd)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kú, Ú

A hídhoz kapcsolódó utak, csomópontok és közművek kivitelezői munkálatai során 2010. március 2. és 2011. december 12. között a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat, majd a jogutód Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ munkatársaival régészeti szakfelügyeletet láttunk el. Az új Mosoni-Duna-híd (Jedlik híd) a korábbi Vásárhelyi P. gyaloghíd helyén a Mosoni-Duna ÉK-i, bal oldalán fekvő Rév-falu városrészt és a folyó DNy-i, jobb oldalán fekvő Győrsziget városrészt köti össze.

Győrszigetben a földmunkák a Stromfeld Aurél, a Szarvas, a Kiss Ernő, a Radnóti Miklós, a Híd, a Töltésszer, az Erkel Ferenc továbbá a Kossuth Lajos utcákban, valamint a Ráth Mátyás és a Petőfi téren folytak. A korábban ismert, 3 érintett lelőhely közül a Semmelweis u. 10. néven nyilvántartott falmaradványok, és a Kiss Ernő u. D-i házsora alatt jelentkező római sírok további kiterjedését nem tapasztaltuk. A közműárkokat azonban többnyire a modern korban erősen bolygatott talajban nyitották.

Simor János püspök tere (Győrsziget, Plébániatemplom; KÖH 70885) lelőhelyről korábban római és középkori kerámiatöredékeket ismertünk. A megfigyelés során, a téren lévő római katolikus plébániatemplom K-i (Erkel F. u.) és D-i oldalánál (Semmelweis u.) 2010. augusztus és szeptember folyamán embercsontok kerültek elő erősen bolygatottan, néhány kora újkori kerámiával, bronzkereszttel, és vastárggyal. Rábontottunk a jelentkező embercsontokra, a vázak eredeti elhelyezkedése nem volt megállapítható, az előkerült maradványok legalább 25 egyenhez tartozhattak. A templom körüli temető beépített, bolygatott nyomairól van szó, amely minden irányban folytatható. Legkésőbb 1712-től, a plébániatemplom felszentelésétől temetkeztek ide 1844-ig, de várható korábbi temetkezések előkerülése is.

A Töltésszer, Feszítőoszlop (KÖH 78847) újonnan bejelentett lelőhelyen 2010. október 19-én a Kecszyárral szemközti, feszítő villanyoszlop helyén 220 cm mélységben egy sírt tártunk fel. A K–Ny tájolású, hátán fekvő, nyújtott csontvázas temetkezés beásása nem mutatkozott, de a csontok jelentkezési szintjétől kb. 1 m-rel magasabban egy törmeléken, néhány kerámiatöredék alapján újkori, planirozási réteget találtunk, a sír eredeti mélysége 1 m körüli lehetett. A váz felsőtestén 12 db bronzgomb maradványait találtuk, amelyek alapján kora újkori lehet. A beépítettség miatt nem dönthető el a Töltésszer utcai sírról, hogy magányos temetkezésről van-e szó; valamint a lelőhely kiterjedése is ismeretlen.

2011. március 28-án Győrszigetben, a *Radnóti utca, tömbbátörés (KÖH 78849)* helyén végzett talajcsere közben élére állított nagykerérodzó metapodiumokból álló szerkezetet tudtunk megfigyelni két helyen, amely 18–19. századi házalapokhoz csatlakozhatott. Bontásuk során kevés mázas kerámia és vastöredék került elő. Mészárszékhez vagy csontfeldolgozó műhelyhez tartozhatott.

A III. ütem, Rév-falu területén folyó földmunkák a Kálóczy tér–Egyetem tér körforgalmú csomópontjától, a Szövetség, ill. Víztorony utcáig tartó szakaszt érintették a Hédervári úton. A Hédervári út páratlan, Ny-i oldalán álló 20. század eleji épületeket (pl. Holler-ház) elbontották. Ezek helyén újkori törmelékben haladtak, mázas kerámia, néhány 18. századi, valamint ismeretlen korú téglák kerültek elő. Ezen a területen a megfigyelés során nem tapasztaltunk régészeti érintettséget.

Munkatársak: Bek Tamás, Bötsch Enikő, Csuti Tamás, Halász Ferenc, Skriba Pál régésztechnikusok, Lakatosné S. Erika, Hatos János, Ritly Jenő muzeológus asszisztensek.

MELIS ESZTER

107. Győr-Ménfőcsanak, Csanak-hegy, Szamár-domb (Népfőiskola utca) (KÖH 77285)

(Győr-Moson-Sopron megye) B, Ró

2011. szeptember 7–23. között régészeti szakfelügyeletet láttunk el a 25785/15 hrsz.-ú telken tervezett utcai gázvezetékhez kapcsolódó földmunkák mellett, valamint az előző, víz- és szennyvízelvezetés földmunkáinál megfigyelt régészeti jelenségeket tártuk fel és dokumentáltuk 1191 m² nagyságú területen. A gázközmű árkanak gépi kiásása közben további régészeti

jelenségeket észleltünk, így a lelőhely előzetesen valószínűsített K-i határa kb. 60 m-rel lejjebb lehet a domb oldalában. Összesen 41 régészeti jelenséget figyeltünk meg és rögzítettünk.

Noha leletanyag hiányában nem mindegyik jelenség volt egyértelműen meghatározható, a lelőhely egyértelműen egy kora bronzkori településre utal, mely a kedvező földrajzi adottságot kihasználva telepedett meg a szóban forgó dombon, gyakorlatilag a domboldaltól a dombtetőig birtokba véve azt. Ugyanakkor a település most feltárt részletét alapvetően két objektum határozta meg: egy a leletanyag alapján jól meghatározható kultúrára (kisapostagi kultúra) jellemző széles és mély árok a domboldal magasabb részében, ill. a dombtetőn feltárt hasonlóképp nagy méretű, valószínűsíthetően félig földbe ássott négyszögletes épület. Mindkettőből rendkívül gazdag leletanyag, főleg kerámiatöredék és állatsont, de feltűnően nagyszámú örlő- és fenőkő került elő, sőt, az épület betöltése több finoman megmunkált csonteszközt (kalapács, véső, ár stb.) is tartalmazott. A mennyiségében ugyancsak nem elhanyagolható kagylóhéj szintén a kultúra jellemzője. A kísérő jelenségek pedig agyagkitermelő és/vagy hulladékgyödrök voltak, több-kevesebb leletanyaggal.

A későbbi kutatások szempontjából lehet érdekes, hogy egy keskeny, a dombra felfutó sekélyebb árokban két római kori tegulatöredék is jelentkezett. A lelőhely nagy valószínűséggel a Szamár-domb elnevezésű magaslatnak legalábbis a K-i és DK-i részére mindenképpen kiterjedhet, a domboldal alsó részétől egészen a tetőig.

POLGÁR PÉTER

108. Győr-Ménfőcsanak, Széles-földek (KÖH 34305)

(Győr-Moson-Sopron megye) U, R, B, V, LT, Ró, N

2011. március 28. és szeptember 30. között a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ II. sz. Szobathelyi régiója munkatársai folytatták a lelőhely megelőző feltárását. A tárgyévben 136 494 m²-t, összességében 277 165 m²-t kutatunk át. A tárgyévben újabb 6084 jelenséget, összesen 11 505 jelenséget (STR) figyeltünk meg. Ezekből – mivel újkorinak bizonyultak – 540-et nem tártunk fel, és nem is dokumentáltunk.

A hatalmas felületről természetesen nagy mennyiségű leletanyag került a II. sz. régió szobathelyi bázisára. Ezek közül kiemelésre érdemesek: 292 db M30-as láda kerámia, 303 db M30-as láda állatsont, 4503 db (felszínről, humuszosítás közben és meddőről származó) fém és 1,328 m³ faanyag a kutakból.

A feltárási terület egészén a régészeti földmunkák előtt és a rétegelő humuszosítás közben továbbra is Sándor Lajos végzett fémkereső műszeres kutatást. A leleteket GPS-koordinátáik rögzítése mellett szedtük fel: egy koszideri (3 db tüskés-koronagos csüngő) és egy korai urnamezős bronzkincs (tűk, karperecek, csüngők, tör), urnamezős és szkíta kori bronz nyílhegyek, urnamezős kori bronzkés, számos bronz sarlótöredék, kelta és római kori bronz-, ezüst- és vasfibulák (összesen 900 db), kelta, római és középkori pénzermék (kb. 1200 db), római kori éremkincs (23 db érem), római kori vas pikkelypáncél-lemezek, bronztükrök töredékei, kelta, római és középkori vaseszközök.

További 1050 fémtárgyat jelenségből (árkok, gödrök, há-

zak, sírok) bontottunk ki. Különleges leletcsoportot képvisel a nagyszámú grafitrög, amelyek egy része a kelta időszakhoz kapcsolható.²²

A szárazabb időjárásnak köszönhetően, de az eleve magas talajvízszint ellenére több olyan kutat tártunk fel, amelyben megőrződött a faszerkezet. Ezek közül egy kelta és 6 római kori (kettő faszerkezetét hordók képezték).²³

A *dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrája* időszakából – zselizi, kottafejes és Keszthely-csoport – mindössze néhány újabb hulladékgyödröt tártunk fel és kisszámú szórvány anyagot találtunk. Az egyetlen csontvázas sír melléklete mindössze egy vésőbaltával volt.

A *rézkorból* a lengyeli, a Balaton-Lasinja-kultúra és a ludanicei csoport szórványos emlékei mellett a vízfolyás D-i oldalán mindössze egy, a badeni kultúrához sorolható gödör jelzi a késő rézkor időszakát.

A *bronzkor* települési jelenségei közül kiemelésre érdemesek a halomsíros és az urnamezős kultúra gödrei. A korszakból kisszámú, ámde annál nagyobb jelentőségű temetkezések származnak. A középső bronzkorból (BA1) 9 hamvasztásos sír a feltárási terület ÉNy-i részén, a hajdani dögtér területén és attól D-re került elő. A középső bronzkor következő fázisából (BA2) 8 csontvázas sír származik a vízfolyás másik, ÉK-i oldaláról. Különös jelenség (*pythos*, áldozat vagy egyszerre mindkettő?) az a halomsíros kultúra emlékményéhez (BB1) tartozó gödör a vízfolyástól D-re, amelyben több, szinte ép edény, örlőkövek és állatsontok mellett egy zsugorított pózban elhelyezett gyermek maradványait tártuk fel.²⁴

Az *urnamezős kultúrához* sorolható 11 hamvasztásos, urnás sír két csoportban (9+2) a vízfolyás két oldalán volt.

A *kora vaskori Hallstatt-kultúra* települési jelenségeinek többsége „ház”, azaz négyszögletes, földbe mélyített, oszlop-szerkezetes építmény. Ebben a szezonban kb. harmincat tártunk fel, köztük tojásdad alaprajzúakat is. Két fő csoportban, a vízfolyás két teraszán helyezkedtek el, s ezeken belül kisebb csoportokban, néha szinte utcába rendeződtek. A feltárástól Ny-ra (Gyirmót felé) elterülő Eperföldeken Egry Ildikó a korábbi években több épületüket kutatta. A kultúra szórvány fémanyagából egy bronz csónakfibulát érdemes kiemelni.

A *középső vaskori szkíta időszakból* – a fémkeresőzésnek köszönhetően a humuszból – kb. 30 db szkíta bronz nyílhegyet emeltünk ki. Utóbbiak szóródása a szkítáknak a Hallstatt-kultúrájú település elleni támadásának lehetőségét veti fel.

A *késő vaskori kelták* települési jelenségei is két települési gócot alkottak, hasonlóképpen a vízfolyás K-i és Ny-i teraszán. A hajdani telkeket árkok határolják, amelyek sejtyszerűen támaszkodnak a vízfolyásra, azt követik. Az árkokat többször megújították – közben megváltoztatták az általuk kerített terület méretét, tájolását –, és az árkokban összegyűjtött vizet a

22 Vizsgálatukat Dr. Kreiter Attila végezte.

23 Dendrokronológiai feldolgozásukat Dr. Grynaeus András végezte.

24 Melis Eszter: Középső bronzkori, csontvázas rítusú temetkezés Győr-Ménfőcsanak, Széles-földekről. In: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, 51–75.